

LEGAL REGULATION OF ECONOMIC
RELATIONS IN SPECIFIC AREAS
AND SECTORS OF THE ECONOMY

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.03.066>

УДК 346.1:349.6

В.В. АНДРЕЙЦЕВ, канд. юрид. наук, докторант

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

 orcid.org/0000-0001-6189-4405

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-
ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ
З ОБ'ЄКТАМИ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Ключові слова: господарський ризик, комерційний ризик, екологічний ризик, господарсько-екологічний ризик, господарська діяльність, об'єкти підвищеної небезпеки, ризикова діяльність, законодавство у сфері господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Досліджено правові аспекти господарсько-екологічного ризику діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки. Відмічено, що проблема господарсько-екологічного ризику недостатньо досліджена в господарсько-правовій літературі, хоча є досить актуальною у практиці господарювання, особливо щодо урахування господарсько-екологічного ризику, який, на переконання автора, виступає юридичною підставою виконання зобов'язань, що виникають у разі прояву (настання) такого ризику. Запропоновано окремі положення щодо модернізації норм Господарського кодексу України в цій частині.

Вступ. Господарсько-правові дослідження неоднозначно і частково розкривають юридичну природу господарського, зокрема й комерційного ризику в контексті його значення, як економічної категорії, що впливає на результативність господарської діяльності, її ефективності та результативності щодо отримання запланованого прибутку.

Проте реальний стан господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, свідчить про значні негативні наслідки такої діяльності особливості щодо поводження з небезпечними речовинами та їхніми сумішами, відповідними відходами такого виробництва, що суттєво впливають на стан довкілля, життя і здоров'я людей, інші матеріальні, духовні, інтелектуальні блага, історико-культурну спадщину. Тому господарський ризик характеризується своїми негативними наслідками екологічного характеру, що потребує додаткового аналізу господарського, екологічного законодавства і практики його реалізації з точки зору виявлення особливостей господарсько-екологічного ризику та визначення сутності його правової природи.

Мета статті — дослідження правових аспектів господарсько-екологічного ризику, як правовстановлюючої обставини, особливо у разі його виявлення та аналізу, зокрема оцінки ризику, управління ризиком та повідомлення про ризик.

Цитування: Андрейцев В.В. Правові аспекти господарсько-екологічного ризику діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки. *Економіка та право*. 2020, № 3. С. 66—78. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.03.066>

Аналіз останніх досліджень і практики. У господарсько-правовій та цивільно-правовій літературі господарська, зокрема підприємницька, діяльність неодмінно пов'язується з господарським (підприємницьким) ризиком [1, с. 6; 2, с. 20; 3, с. 5; 4, с. 45; 5]. Розкриваючи ризиковий характер підприємницької діяльності, Н.О. Саніахметова вказує, що це перекладання тягара несприятливих наслідків на підприємця і застосування заходів з метою їх превенції та усунення [4, с. 23]. Господарський ризик розглядається з різних позицій, зокрема як підприємницький ризик [6, с. 403], економічний, господарський ризик [7, с. 110], комерційний ризик [2, с. 20], виробничий [8, с. 53] та ін. [9, с. 101—104], визначаючи ризик як можливі втрати та неотримання результатів порівняно з прогнозом, запланованим відповідним бізнес-планом, проектом чи програмою.

Останнім часом приділялася увага дослідженню проблем корупційних ризиків у сфері інтелектуальної власності [10, с. 46—52].

У разі аналізування та характеристики призначення екологічного підприємництва А.Г. Бобкова вказує на таку його ознаку як «підвищений ризик збитковості та низький прибутковий коефіцієнт, що обумовлені інноваційним характером як самої діяльності, так і її результатів» [11, с. 16], що є суттєвим уточненням вказаного визначення.

Характеризуючи основні ознаки підприємництва, О.В. Бігняк акцентує увагу на понятті ризику, як соціо-економічної категорії, системоутворювального фактору підприємницької діяльності, в основі якого, на думку автора, лежить ймовірність зменшення, неотримання прибутку та недосягнення інших економічних і соціальних результатів [12, с. 3—4].

Проте господарська діяльність особлива тим, що пов'язана з об'єктами підвищеної небезпеки та може викликати не лише економічні втрати, але й втрати соціального, техногенного та особливо екологічного характеру, унаслідок заподіяння значної шкоди довкіллю, здоров'ю та життю населення, внаслідок виробничих аварій або техногенних катастроф.

О.М. Вінник, аналізуючи істотні ознаки господарської діяльності, справедливо відзначає, що чинне законодавство щодо здійснення господарської діяльності, з одного боку, встановлює повний правопорядок стосовно економічного розвитку, з другого боку, встановлює певні

обмеження та дотримання суб'єктами господарювання різноманітних вимог, зокрема щодо безпечності для життя і здоров'я, якості продукції, робіт, послуг, екологічної безпеки виробництва тощо [13, с. 11].

Результати дослідження. Законодавчо господарський ризик (ризик господарської діяльності в Законі України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності») визначено як ймовірність виникнення негативних наслідків від провадження господарської діяльності та можливий розмір втрат від них, що вимірюється в кількісних та якісних показниках.

Цей Закон наводить визначення прийнятого ризику, тобто соціально, економічно, технічно і політично обґрунтованого ризику, який не перевищує гранично допустимого рівня втрат, не вказуючи на екологічно обґрунтований рівень втрат і можливих меж його компенсації, що свідчить про недостатність законодавчої дефініції через неврахування всіх істотних ознак, характерних господарському ризику. Зокрема, не враховано положення про те, що господарський ризик характеризується екологічними наслідками негативного впливу на стан навколишнього природного середовища, здоров'я і життя людини, можливими змінами відповідної екосистеми, втрати екологічної рівноваги, природної здатності до самовідновлення і забезпечення якості і безпеки довкілля, гарантування життєдіяльності людини відповідно до норм, правил і нормативів екологічної безпеки, тобто реально проявляється як господарсько-екологічний ризик, що стає істотною ознакою щодо його визначення та розуміння господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Цілком слушною є думка, що будь-яка діяльність, у тому числі господарська, юридичної чи фізичної особи-підприємця, яка пов'язана з об'єктами підвищеної небезпеки щодо поводження з небезпечними речовинами та їх сумішами, набуває ознак небезпечної або екологічно небезпечної (стосовно стану довкілля, життя і здоров'я людини та громадянина), оскільки стає економічно і екологічно ризикованою [14, с. 3—59] за наслідками негативного впливу і ймовірного заподіяння шкоди екологічного характеру.

Такий висновок закономірно впливав із визначення шкоди, як спрямованості ризику, вста-

новленої Директивою Ради Європейського Союзу від 09.12.1996 № 96/82ЄС [15]¹ «Про стримування великих аварій, пов'язаних із небезпечними речовинами» та Конвенції ООН від 17.03.1992 «Про транскордонний вплив промислових аварій» [16, с. 48], якою вважають будь-які прямі або опосередковані, негайні або ті, що виникли через певний час шкідливі наслідки промислових аварій для людей, флори і фауни, ґрунтів, вод, повітря і ландшафту, їх взаємозв'язку та матеріальних цінностей і культурної спадщини, включаючи історичні пам'ятки. Сьогодні, відповідно до Закону України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля», запроваджена тотожна категорія «впливу на довкілля» (ст. 1).

Відповідно до Закону України від 20.03.2018 № 2354-VIII «Про стратегічну екологічну оцінку» уточнено ознаки наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, як будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодії цих факторів.

Отже, за наслідками прояву, господарський ризик характеризується втратами не лише економічного характеру, але й насамперед соціально-екологічної спрямованості діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, тобто ймовірності прояву господарсько-екологічного ризику, настання негативних наслідків для здоров'я та життя людини, процесу її життєдіяльності, що продукує дослідження господарсько-екологічного ризику провадження господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, особливо в контексті експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, інших подібних об'єктів підвищеної небезпеки щодо поводження з небезпечними речовинами та їх відходами тощо, що зумовлюють можливість їхнього негативного впливу на стан довкілля, здоров'я і життя людей, інші матеріальні та духовні цінності.

¹ Відмінена Директивою 2012/18 ЄС Європейського Парламенту і Ради від 04.07.2012 «Про контроль великих аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами, яка змінює і в подальшому відміняє Директиву 96/82 ЄС Ради ЄС». *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 24.07.2012 1.197.1-37.

Тому важливо виявити особливості господарської діяльності через призму господарсько-екологічного ризику, що закладається нормативно-правовим порядком у зміст регулювальних і забезпечувальних правових приписів господарського та еколого-правового регулювання та забезпечення.

Як справедливо зазначалось в юридичній літературі, господарсько-правова природа ризику господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, ще не досліджена повною мірою, потребує поглибленого об'єктивного і конструктивного аналізу, виявлення системоутворювальних умов та чинників, зокрема висвітлення питань щодо особливостей господарсько-екологічного ризику, умов і підстав його виникнення, оцінки ступеня та рівнів ризику, планування й управління цим ризиком, зміни і припинення, ліквідації негативних наслідків, визначення його юридичної природи в системі господарської діяльності та урахування господарсько-екологічного ризику на стадії проектування, будівництва об'єктів підвищеної небезпеки та у процесі здійснення відповідної господарської діяльності, особливостей реалізації ризикової господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки та процесів впливу природної підвищеної небезпеки, визначення місця і ролі в цьому процесі господарсько-екологічного ризику, яким супроводжується небезпечна господарська діяльність, пов'язана з об'єктами підвищеної небезпеки [17, с. 251—254; 18, с. 155—170].

У цьому аспекті важливе методологічне і пізнавально-юридичне значення мають наукові підходи щодо розуміння правових аспектів екологічного ризику та його зв'язку із господарською діяльністю, пов'язаної з об'єктами та джерелами підвищеної небезпеки.

Правові аспекти екологічного ризику досліджувалися в юридичній літературі В.І. Андрейцевим [14, с. 39—58]. Зазначене питання знайшло своє додаткове обґрунтування у монографічному дослідженні Ю.А. Краснової [19, с. 72—91].

Однак господарсько-правові, господарсько-екологічні зв'язки, господарсько-екологічні ризикові аспекти дослідженні поверхово, фрагментарно переважно із загальних позицій правознавства, де господарський ризик розглядається переважно з позицій «форс-мажорних» та здебільшого економічних обставин, зок-

рема як підстави звільнення від юридичної відповідальності, що межує з компромісним підходом регулювання здійснення ризикових видів господарської діяльності, як способу безпідставного амністування суб'єктів господарювання, від прояву господарсько-екологічного ризику та завданої шкоди працівникам таких суб'єктів господарювання та третім особам, їх майну й іншим цінностям.

Висловлене обумовлює ретельніший і поглиблений аналіз чинного, зокрема господарського, екологічного законодавства та практики його застосування у зазначеній сфері, оскільки:

1) ідеться про особливий різновид техногенного ризику господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами і системами підвищеної небезпеки, який за наслідками свого впливу характеризується заподіянням екологічної шкоди довкіллю, життю і здоров'ю людини, іншим цінностям;

2) зазначений ризик, як імовірно за певних умов і часу настання негативних наслідків для людини, довкілля, майна та цінностей самих суб'єктів господарювання, третіх осіб, стану довкілля та об'єктів культурної і природної спадщини, в окремих випадках іноземних держав та їх населення, майна та цінностей внаслідок транскордонних аварій і катастроф, що зумовлює урахування у процесі правового регулювання і забезпечення національними системами права і законодавства, додержання вимог міжнародно-правового забезпечення;

3) зазначений ризик небезпечної господарської діяльності є комплексним, з точки зору ймовірності настання відповідного негативного результату (економічного, матеріального, соціально-екологічного характеру), що продукує розробку відповідних методик оцінки цих негативних наслідків та компенсації заподіяної шкоди постраждалим особам.

Виникає зовсім не риторичне запитання: чи може господарський, зокрема господарсько-екологічний, ризик виступати і визнаватися підставою звільнення зазначених суб'єктів господарювання від юридичної відповідальності за заподіяння еколого-економічної шкоди²

² Див.: Умови, застосовані до договорів, укладених між МХП та контрагентами, у яких МХП виступає виконавцем зобов'язань, які оплачуються Контрагентом («Умови»), у редакції від 01.03.2020. *Урядовий кур'єр*. 20.03.2020. № 53.

комплексного характеру, особливо за заподіяну шкоду довкіллю, його складовим компонентам, людині, її здоров'ю й життю, належним їй матеріальним та інтелектуальним благам, цінностям унаслідок настання зазначеного ризику, задекларованого суб'єктами господарювання на стадії легалізації господарської діяльності, пов'язаної із об'єктами та джерелами підвищеної небезпеки?

На наше переконання, з точки зору сучасного стану правового регулювання і забезпечення таких підстав, зокрема у праві Європейського Союзу, не вбачається, оскільки здійснення ризикової господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки є виключно ініціативним і добровільним, тобто заявницьким вибором суб'єктів господарювання, які ініціюють та обґрунтовують декларування безпечного ведення господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами і джерелами підвищеної небезпеки та отримання офіційного дозволу на здійснення цієї діяльності від уповноважених органів держави.

Закон України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» наводить визначення прийнятного ризику і серед істотних ознак вказує на нього як *соціально, економічно, технічно* і політично обґрунтованого ризику, який не перевищує гранично допустимого рівня, не вказуючи на його екологічно обґрунтований рівень втрат і можливих меж його компенсації, що потребує нагально-го правового опосередкування.

Таке визначення вказує про неповноту та недосконалість законодавчої дефініції, що потребує його коригування у законодавчий спосіб, оскільки екологічний характер господарського ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, має суттєве значення для праворозуміння цієї категорії, враховуючи, що термін *господарський* обумовлює характер діяльності, небезпечної для оточення наявними об'єктами підвищеної небезпеки, у сфері техногенної діяльності. Екологічний ризик — це істотна ознака, що характеризується наслідками шкідливого характеру, тобто ймовірністю настання відповідних негативних втрат, включаючи і соціально-екологічні аспекти завданої шкоди за результатами виникнення аварій та катастроф, техногенного (виробничого) характеру.

Закон України від 24.02.1994 № 4004-ХІІ «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя» передбачає визначення ризику як можливість виникнення та вірогідні масштаби наслідків від негативного впливу об'єктів санітарних заходів протягом певного періоду часу.

Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля» передбачає, що звіт з оцінки впливу на довкілля надає опис і оцінку ризиків для здоров'я людей, об'єктів культурної спадщини та довкілля, зокрема можливість виникнення надзвичайних ситуацій.

Раніше система державних стандартів у сфері безпеки промислових підприємств оперувала вказаною категорією екологічного ризику як імовірності настання негативних наслідків від сукупності шкідливих впливів на навколишнє середовище, що спричиняють незворотну деградацію відповідної екосистеми [20].

Окремі міжнародно-правові документи визначили ризик як вірогідність відповідних подій, що відбуваються за певних обставин та часу [15, ст. 8], який надалі було уточнено як вірогідність специфічного впливу, що виникає протягом певного періоду або в певних обставинах [15, ст. 11—15].

Отже, якщо перше визначення за міжнародно-правовим документом пов'язувало ризик з вірогідністю настання події, що відбувається за певних обставин і часу, то уточнення ризику у зв'язку із ухваленням Європейської Директиви 2012/18 ЄС Європейського Парламенту і Ради від 04.07.2012 [15, ст. 37] пов'язується з вірогідністю специфічного, тобто негативного впливу за певний визначений період або за визначених обставин. Відповідно до приписів цієї Директиви вірогідність специфічного впливу слід розуміти в контексті негативних наслідків, до яких призводять великі аварії на промислових підприємствах, що викликають транскордонні впливи, що створюють небезпеку, небезпечними речовинами, наявними на об'єктах підвищеної небезпеки. Тобто прояви внутрішньої властивості небезпечної речовини або фізичної ситуації, здатної призвести до виникнення шкоди для здоров'я і життя людини або стану навколишнього середовища та його негативного впливу на людину, інші цінності.

Господарсько-екологічний ризик — це вірогідний негативний вплив господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної

небезпеки, на довкілля, здоров'я і життя людей, інші матеріальні і духовні цінності, історико-культурну спадщину держави, народу, територіальних громад, який піддається прогнозуванню, коригуванню, оцінці та управлінню його наслідків.

Отже, господарсько-екологічний ризик логічно обумовлює настання негативного наслідку у формі шкоди здоров'ю і життю людини та іншим цінностям, навколишньому середовищу, внаслідок поведіння на об'єктах підвищеної небезпеки з небезпечними речовинами, їхніми сумішами, чи експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки у техногенній сфері, чи їх ускладнення внаслідок явищ природного характеру (землетрусу, повеней, цунамі тощо).

Оцінка небезпеки (ризик) виникнення великих аварій, пов'язаних із поведінням із небезпечними речовинами, має узгоджуватися з об'єктами підвищеної небезпеки щодо відповідних характеристик: фізичної форми небезпечних речовин в умовах нормальної обробки і переробки чи у разі незапланованої втрати герметичності технічних конструкцій, максимальної концентрації небезпечних речовин у сумішах; внутрішні властивості небезпечних речовин, зокрема пов'язані із дисперсною (розсіюваною) поведінкою у сценаріях великих аварій, такі як молекулярна маса, насиченості пари тощо.

Директива встановлює, що для об'єктивності оцінки небезпеки виникнення ризику великих аварій потрібно також враховувати стан довкілля, випаровування небезпечної речовини, зокрема у випадках, передбачених спеціальним законодавством Європейського Союзу.

Законодавством України передбачено затвердження спеціальних критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, здійснення державного контролю (нагляду).

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 № 1007 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством

енергетики та захисту довкілля» затверджено критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерство енергетики та захисту довкілля України, до яких віднесено такі критерії:

- включення суб'єкта господарювання до Державного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки;
- чисельність працівників суб'єкта господарювання на дату отримання ліцензії;
- кількість особливо небезпечних хімічних речовин, що виробляються, на дату отримання ліцензії;
- наявність порушень вимог ліцензійних умов провадження господарської діяльності (за період не менше п'яти років);
- віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього або незначного ступеня ризику здійснюється з урахуванням суми балів (41—100 балів — високий ступінь ризику; 21—40 балів — середній; 0—20 балів — незначний ступінь ризику).

Принагідно можна відзначити, що Директивою 2012/18 ЄС Європейського парламенту і Ради від 04.07.2012 «Про контроль великих аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами, що змінює та в подальшому відмінює Директиву 96/82 ЄС Ради ЄС» визначено лише два класи підприємств за рівнем небезпеки:

- а) підприємства нижчого рівня небезпеки;
- б) підприємства вищого рівня небезпеки.

Іншою постановою Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 № 1006 затверджені критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством енергетики та захисту довкілля України, зокрема:

- а) вид і кількість операцій з поводження з небезпечними відходами;
- б) наявність порушень вимог ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами (за період не менше п'яти років);

в) включення об'єкта підвищеної небезпеки до відповідного державного реєстру таких об'єктів;

г) кількість видів небезпечних відходів, щодо яких здійснюються операції з поводження з небезпечними відходами;

д) упровадження суб'єктом господарювання у своїй діяльності системи управління якістю, що відповідає національним або міжнародним стандартам.

Відповідно до затверджених критеріїв суб'єкти господарювання мають бути віднесені до одного з трьох ступенів ризику — високого, середнього та незначного, що, на наш погляд, має важливе правовстановлювальне значення для правосуб'єктності учасників господарської діяльності та правової підстави оцінки господарсько-екологічного ризику у визначенні та визнанні суб'єктів юридичної відповідальності за ризик, який доцільно покласти на власників об'єктів та систем підвищеної небезпеки або їх операторів, тобто уповноважених осіб, які добровільно та на підставі легітимних угод використовують небезпечні об'єкти та експлуатують механізми підвищеної небезпеки (машини, обладнання, устаткування тощо).

З урахуванням викладеного доцільно, поперше, увідповіднити законодавство України вимогам вказаної Директиви ЄС, оскільки національне законодавство містить інший алгоритм поділу ризикових підприємств та видів ступенів ризику відповідної господарської діяльності.

По-друге, на наш погляд, відповідні приписи ст. 16 Конституції України обумовлюють поширення зобов'язань щодо забезпечення екологічної безпеки в Україні також на суб'єктів господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, та встановлення їхньої відповідальності за господарсько-екологічний ризик у разі заподіяння шкоди довкіллю, людині, матеріальним та інтелектуальним цінностям унаслідок ризикової господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки та експлуатації систем підвищеної небезпеки, що логічно обумовлено їхніми зобов'язаннями, як власників таких об'єктів та систем підвищеної небезпеки щодо відшкодування збитків, заподіяних джерелами небезпеки третім особам. Держава, відповідно, зобов'язана забезпечувати безпеку та нести відповідальність за ризик та його наслідки у

разі прояву негативного впливу, створеного природною стихією, тобто відповідальність за ризик, шкоду, заподіяну силами природного негативного впливу. Відповідно шкода, заподіяна внаслідок господарсько-екологічного ризику суб'єктів господарської діяльності, має носити персоніфікований характер цих суб'єктів, оскільки сучасна редакція ст. 16 Конституції України, по суті, амністує відповідальність суб'єктів господарювання за шкоду, заподіяну небезпечною діяльністю суб'єктів, як власників об'єктів та систем підвищеної безпеки, на яких здійснюється поводження з небезпечними речовинами, їх сумішами та відходами.

По-третє, визначені критерії мають бути стабільнішими у часі, оскільки їхні періодичні зміни ускладнюють процес господарювання через систематичні нововведення.

Окремою постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1164 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення» Урядом визначено періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, також визначені дещо інші критерії оцінки ризику вказаної діяльності, зокрема:

а) вид діяльності, що проводиться суб'єктом господарювання протягом останніх двох років, що передують плановому періоду;

б) провадження діяльності, що може мати шкідливий вплив на середовище життєдіяльності та здоров'я людини;

в) провадження діяльності, пов'язаної з обслуговуванням населення;

г) виникнення гострих кишкових захворювань, інфекційних хвороб, отруєнь, неінфекційних захворювань, смерті людини, пов'язаних з діяльністю суб'єкта господарювання;

д) порушення вимог санітарного законодавства, відхилення від гігієнічних нормативів за результатами лабораторно-інструментальних досліджень, допущені під час проведення заходів державного нагляду (контролю), випуск неякісної та небезпечної продукції;

е) виконання загальнообов'язкових рішень, додержання приписів органів державного нагляду (контролю) щодо порушень санітарного законодавства;

ж) наявність обґрунтованих звернень та скарг щодо порушень суб'єктом господарювання санітарного законодавства.

На підставі викладеного стає очевидним, що чинне законодавство на рівні постанов Уряду України визначає різні критерії (показники) для оцінки ступеня ризику суб'єктами господарювання, що зумовлює формування різноманітної реальної практики залежно від безпеки та негативного впливу господарської діяльності і можливих негативних наслідків у разі прояву господарсько-екологічної безпеки та відповідних ризиків у сфері господарювання.

Потрібно зауважити, що оціночні критерії визначення ступенів і рівнів господарсько-екологічного ризику доволі відрізняються за характером оцінки, ніж у зазначених постановах Уряду України.

Така тенденція прослідковується і в результаті аналізу постанови Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою надзвичайних ситуацій», якою до таких критеріїв віднесено:

а) вид об'єкта (приміщення, будівля, споруда, будинок, територія), що належить суб'єкту господарювання на праві власності, володіння, користування (далі об'єкт);

б) площа об'єкта;

в) максимальна розрахункова (проектна) кількість людей, які постійно або періодично перебувають на об'єкті;

г) умовна висота об'єкта (висота, яка визначається різницею позначок найнижчого рівня проїзду (установлення) пожежних автодрабин (автопідйомників) і підлоги верхнього поверху без урахування верхніх технічних поверхів, якщо на технічних поверхах розміщено лише інженерні обладнання та комунікації будинку);

д) наявність та масштаб небезпечних подій, надзвичайних ситуацій, які сталися на об'єкті протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду;

е) клас наслідків (відповідальності) під час будівництва об'єкта;

ж) кількість порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, пов'я-

заних з експлуатацією або під час будівництва об'єкта та виявлених протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду.

На неоднозначність підходів чинного законодавства щодо критеріїв оцінки ступеня ризику звернула увагу у докторській дисертації Ю.А. Краснова [21, с. 86].

Проте вище викладене свідчить, що наразі забезпечення єдності принципів порушено у процесі затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження різних видів діяльності, пов'язаних з об'єктами підвищеної небезпеки.

Навіть кількісно вони відрізняються у процесі оцінки ступеня ризику господарської діяльності:

а) з виробництва особливо небезпечних речовин, їх три;

б) з поводження з небезпечними відходами — два;

в) у сфері техногенної та пожежної безпеки таких критеріїв нормативно встановлено вже сім.

Викладені підходи правового регулювання оцінки ступеня господарсько-екологічного ризику не є єдиними й універсальними та об'єктивно потребують відповідного уточнення законодавчо-правовим порядком на рівні Господарського кодексу України, а не в підзаконно-правовому регулюванні, шляхом уніфікації і законодавчого закріплення єдиних критеріїв оцінки рівня господарсько-екологічного ризику як юридичної підстави визначення обсягу та розмірів негативних наслідків (заподіяної шкоди), у тому числі органами державного нагляду (контролю) господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки та запровадження відповідних коефіцієнтів та поправок щодо часу її заподіяння, характеру небезпечного впливу за кліматичними, економічними умовами, ускладнення реальної екологічної обстановки та різних соціально-економічних факторів прояву ризику та заподіяння шкоди цінним матеріальним та інтелектуальним благам.

Відповідно до Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.01.2014 № 37-р, зазначені упущення та неузгодження планується усунути таким чином:

• забезпечення єдності принципів формування і проведення державної політики у сфері техногенної і природної (екологічної) безпеки;

• забезпечення нормування рівнів ризиків;

• розроблення механізмів державного регулювання у сфері управління ризиками.

Цьому сприятиме запровадження заходів та принципів, які можна класифікувати за такими ознаками:

1. Превентивно-організаційні:

а) прийнятності нормативних значень ризиків, які нормативно обґрунтовані з точки зору соціально-екологічного, економічного та техногенного впливу на людей і довкілля;

б) превентивності, спрямованої на своєчасне виявлення небезпечних значень показників ризику, їх нейтралізації та мінімізації ймовірних загроз;

в) доцільності показників і значень від мінімальних до гранично допустимих критеріїв, що гарантують надійний рівень безпеки людей та довкілля, об'єктів економіки;

г) адресності, що передбачає управління ризиком суб'єкта управління, на об'єкті або території якого він функціонує;

д) мінімізації, спрямованої на зменшення рівня ризику до досягнення розумного компромісу: безпека — розмір витрат на її досягнення;

е) об'єктивності та повноти урахування всіх можливих загроз, охоплюючи людський фактор і стан довкілля.

2. Системно-інформаційні засади та демократизм:

а) імперативного інформування щодо обов'язковості надання суб'єктом управління ризиком уповноваженим органам інформації про реальні показники ризиковості;

б) інформаційної свободи із урахуванням громадської думки щодо розміщення небезпечних об'єктів.

Нормування рівнів ризику передбачає розроблення і затвердження норм захисту населення і територій України від надзвичайних ситуацій, забезпечення додержання правил і регламентів здійснення господарської діяльності на основі значень прийнятних рівнів ризику:

а) для кожного виду небезпечної виробничої діяльності;

б) типу об'єкта підвищеної небезпеки;

в) наявності ризиків в межах окремої території України.

Водночас мають визначатися оптимальні нормативи мінімального та гранично допустимих ризиків.

За основу нормативної бази ризиків беруться два основних нормативних рівні ризиків:

а) мінімальний або менший, що дорівнює 1,108;

б) гранично допустимий ризик (далі ГДР) дорівнює 1,105.

Отже, ризик, значення якого нижче або дорівнює мінімальному, має вважатися абсолютно прийнятним, а ризик, значення якого більше ГДР, має вважатися абсолютно неприйнятним.

Принципове значення державна Концепція відводить управлінню ризиками, що має базуватися на таких ідеях:

а) прийнятності ризику;

б) превентивності ризику;

в) мінімізації ризику;

г) адресності та компетентності суб'єкта управління;

д) обґрунтованої доцільності;

е) поінформованості органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

ж) інформаційної свободи громадськості.

Вважаємо, що у сучасних санітарно-епідеміологічних умовах світу й України важливим стає визначення біологічного ризику та забезпечення біологічної безпеки, форм і механізмів біологічного захисту у системі правового забезпечення екологічної безпеки населення і територій.

Унормування рівнів ризику передбачає розроблення і затвердження правил і регламентів господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, та норм захисту населення і територій України від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, які мають визначатися на основі значень, прийнятих рівнів ризику, враховуючи, що нормативи мінімального і гранично допустимого рівня ризику мають визначатися для кожної галузі економіки, кожного виду небезпечної виробничої діяльності типу підприємства та окремої території.

Як зазначається у спеціальній енциклопедичній літературі, «управління безпекою і ризиком» — це спрямована діяльність на державному і виробничому рівні щодо забезпечення безпеки населення, народногосподарських об'єктів і довкілля від впливу антропогенних (техногенних) і природних аварій та катаст-

роф, від усього комплексу несприятливих впливів, зокрема політичних і соціально-економічних [22, с. 699].

Унормування рівнів ризику має забезпечуватися відповідно до вказаної вище Концепції, яка передбачає єдність методологічних підходів щодо оцінки ризиків, які існують на всій території України, та джерел небезпеки поза її межами, що можуть мати транскордонний характер, стандартизацію методів нормування, урахування значущості всіх наслідків соціально-економічного, природно-ресурсного, екологічного та іншого характеру, які можуть бути спричинені очікуванням надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, урахування особливостей видів та характеру ризикової господарської діяльності, техногенного навантаження території, їх соціально-економічної і екологічної цінності, природно-кліматичних особливостей, територіально-галузевої диференціації нормативів ризику, їх періодичного корегування, а також всебічного аналізу господарсько-екологічного ризику.

Згідно з положеннями Концепції управління ризиками стає пріоритетним організаційно-правовим механізмом спрощення, прогнозування та оцінки ризиків небезпечної господарської діяльності на галузевому та територіальному рівнях. Реалізація передбачених заходів, на нашу думку, потребує обґрунтування функціональних, процедурних та інституційних засад законодавчого забезпечення на рівні відповідного Закону України «Про управління господарсько-екологічними ризиками», який би базувався на відзначених ідеях, адаптованих до вимог законодавства Європейського Союзу, враховуючи реальну ситуацію, що склалася в Україні щодо регулювання господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки на місцевому та загальнодержавному рівнях, в якому б також були присутні такі компоненти: Р (ризик) прогнозований — ймовірні наслідки; Р1 (ризик) реальний — фактично заподіяна шкода людині, довкіллю, її компонентам, суб'єктам культурної спадщини, іншим інтелектуальним і матеріальним цінностям, відшкодування якої покладається на відповідних суб'єктів господарювання як власників об'єктів підвищеної небезпеки, із розробкою у подальшому відповідної формули.

На виконання вказаної Концепції Кабінет Міністрів України затвердив План заходів щодо її реалізації на 2015—2020 рр. Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 419-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2015—2020 роки» передбачено, зокрема, заходи щодо проведення науково-практичних семінарів й подібних форумів з цих питань; інформаційного забезпечення та роз'яснення методів управління ризиками господарської діяльності; проведення аналізу чинних нормативно-правових актів у цій сфері, розроблення і ухвалення національних стандартів, розроблення положення щодо організації управління ризиками, розроблення методики проведення оцінки ризиків, рекомендації щодо застосування стандартів і програм визначення ризиків, розроблення комплексу економічних механізмів управління ризиками, підготовки спеціального навчального курсу «Управління ризиками техногенної та природної безпеки» та забезпечення підготовки відповідних фахівців з числа керівного складу органів влади, місцевого самоврядування, територіальних громад.

Відповідно до Закону України від 15.11.2005 № 3078-IV, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», зокрема Закону України від 24.02.1994 № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», аналіз ризику — процес, що складається з трьох взаємопов'язаних процедур: оцінка ризику, управління ризиком, повідомлення про ризик, у межах яких вирішуються питання щодо зменшення ймовірності негативного впливу та його унеможливлення.

Оцінка ризику — першочерговий етап визначення показників рівня можливого ризику, щоб ужити адекватні заходи для його зменшення, приведення до рівня прийняттого ризику та реалізації заходів щодо подальшого управління ризиками.

Звісно, управлінська діяльність щодо відвернення господарсько-екологічного ризику має пріоритет у забезпеченні відвернення негативних впливів на людину як основної імперативної, соціальної цінності Українського народу і держави.

Висновки. Доктрину господарсько-екологічного ризику в господарському праві доцільно базувати на вченні про розуміння ризику як юридичного чинника, тобто об'єктивно-суб'єктивної правовстановлювальної підстави, що обумовлює настання обов'язку суб'єкта господарювання ліквідувати створені негативні наслідки, компенсувати заподіяну шкоду, пов'язаного з використанням (застосуванням тощо) об'єктів підвищеної небезпеки, тобто встановлення спеціальної відповідальності за ризик, що викликає на практиці спрощення цих жорстких правил та унеможливлення застосування їх як форс-мажорних обставин, які по суті обумовлюють безпідставну амністію юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, заподіяну особам їхніми об'єктами підвищеної небезпеки, незалежно від ступеня їхньої вини.

Логічно, що з юридичної точки зору господарсько-екологічний ризик — реальна юридична підстава, яка спонукає виникнення і виконання зобов'язання суб'єктами господарської діяльності за його прояву шляхом компенсації й усунення (ліквідації) негативних наслідків у формі шкоди, заподіяної об'єктами підвищеної небезпеки, а також гарантування, що ці суб'єкти виконають зобов'язання щодо відшкодування шкоди, випадково заподіяної соціально-економічним, культурним та екологічним благам людини та іншим суб'єктам права, що впливає із аналізу ризику, тобто оцінки, управління ризиком та повідомлення про ризик громадськості та особам і державам, для яких виникла загроза негативних наслідків охоронюваним благам.

Оцінки ризику передбачають першочергову стадію щодо визначення характеру ризику, його поширення, вироблення плану дій стосовно його локалізації, визначення можливих втрат від прояву аварій та катастроф.

Управління ризиками — центральна ланка корегування ризиків на основі сукупності ухвалених рішень й ужитих заходів організаційно-правового і нормативно-технічного характеру, спрямованих на припинення та ліквідацію негативних наслідків, компенсації заподіяної шкоди й припинення факторів негативного впливу.

Повідомлення про ризик — реалізація принципу гласності щодо прояву господарсько-екологічного ризику, ознайомлення інших держав,

органів державної влади, органів місцевого самоврядування та територіальних громад, громадськості про прояви такого ризику, характер негативних наслідків та ужиті заходи щодо відвернення негативного впливу на охоронювані цінності і блага.

Невиконання зазначених дій відповідальними суб'єктами свідчить про правопорушення, за які вони згідно із законодавством повинні притягатися до відповідальності у порядку, встановленому Законом.

Отже, нагальна доцільність: установлення додаткових безпекових гарантій, правових засад виконання зазначених зобов'язань суб'єктів господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, регламентація

відповідальності за настання господарсько-екологічного ризику та створення негативних наслідків для об'єктів економіки, стану довкілля, життя і здоров'я людей. Наведені вище висновки та рекомендації цілком співпадають з тенденціями у публічному праві Європейського Союзу та можуть слугувати дороговказом щодо виконання положень Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV) та Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Задыхайло Д. Проблемы кодификации предпринимательского законодательства. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1998. № 5. С. 3—6.
2. Попондопуло В.Ф. Правовой режим предпринимательства. Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1994. 208 с.
3. Мусияка В.Л. Правовые основы предпринимательской деятельности. Харьков: Бизнес-Информ, 1995. 91 с.
4. Саниахметова Н.О. Підприємницьке право. Київ: А.С.К., 2001. 704 с.
5. Резнікова В., Стефанчук Р. Оцінка ризиків у підприємництві та управління ними. *Право України*. 2018. № 5. С. 101—115. <https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101>
6. Грузинов В.П. Экономика, предприятие, предпринимательство. Москва: Софит, 1994. 494 с.
7. Глушенко Е.В., Капцов А.И., Тихонравов Ю.В. Основы предпринимательства. Москва: Вестник, 1996. 336 с.
8. Бобров В.Я. Основы рыночной экономики. Київ: Либідь, 1995. 320 с.
9. Резнікова В.В., Кравець І.М. Класифікація ризиків у підприємстві. Перші наукові читання пам'яті акад. В.К. Макутова. Київ, 2019. 264 с.
10. Коваль І.Ф. Запобігання корупційним ризикам у сфері інтелектуальної власності. Перші наукові читання пам'яті акад. В.К. Макутова. Київ, 2019. 264 с.
11. Бобкова А.Г. Поняття екологічного підприємництва (зеленої економіки) і його види. У кн.: Правове забезпечення розвитку екологічного підприємництва (зеленої економіки). Вінниця, 2018. 230 с.
12. Бігняк О.В. Підприємництво як предмет правового регулювання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Донецьк, 2007. 19 с.
13. Вінник О.М. Господарське право. Курс лекцій. Київ: Атіка, 2005. 624 с.
14. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки. Навчальний та науково-практичний посібник. Київ: Знання-Прес, 2002. 332 с.
15. Про контроль великих аварій, пов'язаних із небезпечними речовинами: Директива Ради Європейського Союзу від 09.12.1996 № 96/82 ЄС. IOBZ. 10.14.1. 1997. 19 с.
16. Конвенція ООН про транскордонний вплив промислових аварій від 17.03.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_262 (дата звернення: 03.03.2020).
17. Андрейцев В.В. Проблеми правового регулювання господарської діяльності, пов'язаної з небезпечними об'єктами. Правове забезпечення економічного розвитку та екологічної безпеки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 50-й річниці створення Донецького нац. ун-ту та 30-й річниці створення каф. господарського права Донецького нац. ун-ту (м. Вінниця, 14—15 травня 2015 р.). Вінниця, 2015. С. 251—254.
18. Андрейцев В.В. Господарсько-правове регулювання діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки. Екологічне право України: система та межі правового регулювання: матеріали Всеукр. наук.-практ. круглого столу (м. Дніпро, 25 вересня 2015 р.). Дніпро, 2015. С. 155—170.
19. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки України: теоретичні аспекти. Київ, 2017. 589 с.

20. ДСТУ 2156-93. Безпечність промислових підприємств. Терміни і визначення. Київ: Держстандарт України, 1994. 31 с.
21. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2018. 490 с.
22. Гунин В.Н. Управление рисками. Управление безопасностью и риском. Управление организацией. Энциклопедический словарь. Под ред. А.Г. Годинцева, А.Я. Кибанова, В.Н. Гунина. Москва: ИНФРА, 2001. 882 с.

Надійшла 04.04.2020

REFERENCES

1. Zadyhajlo D. Problemy kodifikacii predprinimatel'skogo zakonodatel'stva. *Predprinimatel'stvo, hozjajstvo i pravo*. 1998. No. 5. P. 3-6 [in Russian].
2. Popondopulo V.F. Pravovoj rezhim predprinimatel'stva. Saint Petersburg: Izd-vo S.-Petersburg. un-ta, 1994. 208 p. [in Russian].
3. Musijaka V.L. Pravovye osnovy predprinimatel'skoj dejatel'nosti. Har'kov: Biznes-Inform, 1995. 91 p. [in Russian].
4. Sanyakhmetova N.O. Pidpriemnytske pravo. Kyiv: A.S.K., 2001. 704 p. [in Ukrainian].
5. Rieznikova V., Stefanchuk R. Otsinka ryzykiv u pidpriemnytstvi ta upravlinnia nymy. *Pravo Ukrainy*. 2018. No. 5. P. 101-115. <https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101> [in Ukrainian].
6. Gruzinov V.P. Jekonomika, predpriiatie, predprinimatel'stvo. Moscow: Sofit, 1994. 494 p. [in Russian].
7. Glushhenko E.V., Kapcov A.I., Tihonravov Ju.V. Osnovy predprinimatel'stva. Moscow: Vestnik, 1996. 336 p. [in Russian].
8. Bobrov V.Ia. Osnovy rynkovoї ekonomiky. Kyiv: Lybid, 1995. 320 p. [in Ukrainian].
9. Rieznikova V.V., Kravets I.M. Klasyfikatsiia ryzykiv u pidpriemnytstvi. Pershi naukovy chytannia pamiaty akad. V.K. Mamutova. Kyiv, 2019. 264 p. [in Ukrainian].
10. Koval I.F. Zapobihannia koruptsiinym ryzykam u sferi intelektualnoi vlasnosti. Pershi naukovy chytannia pamiaty akad. V.K. Mamutova. Kyiv, 2019. 264 p. [in Ukrainian].
11. Bobkova A.H. Poniattia ekolohichnoho pidpriemnytstva (zelenoi ekonomiky) i yoho vydy. U kn.: *Pravove zabezpechennia rozvytku ekolohichnoho pidpriemnytstva (zelenoi ekonomiky)*. Vinnytsia, 2018. 230 p. [in Ukrainian].
12. Bihniak O.V. Pidpriemnytstvo yak predmet pravovoho rehuliuвання v Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04. Donetsk, 2007. 19 p. [in Ukrainian].
13. Vinnyk O.M. Hospodarske pravo. Kurs leksii. Kyiv: Atika, 2005. 624 p. [in Ukrainian].
14. Andreitsev V.I. Pravo ekolohichnoi bezpeky. Navchalnyi ta naukovo-praktychnyi posibnyk. Kyiv: Znannia-Pres, 2002. 332 p. [in Ukrainian].
15. Pro kontrol velykykh avarii, poviazanykh iz nebezpechnymy rehovynamy: Dyrektyva Rady Yevropeiskoho Soiuzu vid 09.12.1996 No. 96/82 YeS. IOBZ. 10.14.1.1997. 19 p. [in Ukrainian].
16. Konventsiiia OON pro transkordonnyi vplyv promyslovykh avarii vid 17.03.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_262 [in Ukrainian].
17. Andreitsev V.V. Problemy pravovoho rehuliuвання hospodarskoi diialnosti, poviazanoi z nebezpechnymy ob'iektamy. *Pravove zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku ta ekolohichnoi bezpeky: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., prysviach. 50-y richnytsi stvorennia Donetskoho natsional. un-tu ta 30-y richnytsi stvorennia kaf. hospodarskoho prava Donetskoho natsional. un-tu (m. Vinnytsia, 14-15 travnia 2015 r.)*. Vinnytsia, 2015. P. 251-254 [in Ukrainian].
18. Andreitsev V.V. Hospodarsko-pravove rehuliuвання diialnosti, poviazanoi z ob'iektamy pidvyshchenoi nebezpeky. *Ekolohichne pravo Ukrainy: systema ta mezhi pravovoho rehuliuвання: materialy Vseukr. nauk.-prakt. kruhloho stolu (m. Dnipro, 25 veresnia 2015 r.)*. Dnipro, 2015. P. 155-170 [in Ukrainian].
19. Krasnova Yu.A. Pravo ekolohichnoi bezpeky Ukrainy: teoretychni aspekty. Kyiv, 2017. 589 p. [in Ukrainian].
20. DSTU 2156-93. Bezpechnist promyslovykh pidpriemstv. Terminy i vyznachennia. Kyiv: Derzhstandart Ukrainy, 1994. 31 p. [in Ukrainian].
21. Krasnova Yu.A. Pravo ekolohichnoi bezpeky v Ukraini: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.06. Kyiv, 2018. 490 p. [in Ukrainian].
22. Gunin V.N. Upravlenie riskami. Upravlenie bezopasnost'ju i riskom. Upravlenie organizaciej. Jenciklopedicheskij slovar'. Pod red. A.G. Godinceva, A.Ja. Kibanova, V.N. Gunina. Moscow: INFRA, 2001. 882 p. [in Russian].

Received 04.04.2020

V.V. Andreitsev

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

orcid.org/0000-0001-6189-4405

LEGAL ASPECTS OF ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL RISKS OF ACTIVITIES RELATED WITH HIGH-RISK OBJECTS

The article is devoted to an actual topic on the economic and environmental risk of activities related to high risk objects. Such topic has not been practically investigated in domestic economic and legal science.

The scientific article contains the key words related to the economic and ecological risk of the mentioned activity, substantiates its scientific and practical relevance in the context of legal support in the conditions of sustainable socio-economic development, as well as guaranteeing the ecological and overall safety of activities related to the high-risk objects.

The author notes the research of scientists who have developed problems of economic, commercial, industrial, economic risk, in particular its legal aspects: Prof. A.G. Bobkova, prof. O.V. Bigniak, prof. O.M. Vinnik, prof. I.F. Koval, prof. V.L. Musiyaka, prof. V.V. Reznikova, prof. N.O. Saniakhmetova, prof. R.O. Stephanchuk and others. These scientists have revealed character and peculiarities of risks in economic activity. Some of them have also focused attention on the establishment of legislative restrictions on environmental safety of production, compliance with safety requirements for life and health of people. The author also points out the scientific works on legal environmental risk, highlights peculiarities of its legal nature.

The article thoroughly and comprehensively presents the main results of the study, analyzes laws and other normative acts of Ukraine, the United Nations Conventions and documents of the European Union. This allowed the author to conclude on the presence of economic and environmental risk in terms of its adverse effects on the environment, life and health of the population.

Based on the analysis of theoretical sources, evaluation of the domestic legislation, the author proposes the definition of economic and environmental risk, as a formal legal basis for the emergence of obligations of economic entities to eliminate the risk in the event of this risk, eliminate its consequences. He also proposes to introduce appropriate amendments to the Article 16 of the Constitution of Ukraine and the Economic Code of Ukraine, regarding the establishment of additional security guarantees for the security of economic activity related to high-risk objects.

Keywords: economic risk, commercial risk, environmental risk, economic and environmental risk, economic activity, high-risk facilities, risky activities, legislation in the field of economic activity related with high-risk facilities.